

PAS PÅ DERUDE

Blandt alle driftsgrene i landbruget er kvægbruget den farligste arbejdsplads. Og det er især de unge, det går ud over.

At landbruget er en farlig arbejdsplads er hævet over enhver tvivl. Der anmeldes næsten 50 pct. flere alvorlige ulykker i landbruget end på det øvrige arbejdsmarked. Ser man kun på landbruget, har kvægbruget desværre en kedelig rekord. Erhvervet indtager nemlig en klar førsteplads, når man ser på statistikken over ulykker i perioden 2012 – 2016. Her blev der alene i 2016 anmeldt 80 alvorlige ulykker. Alvorlige ulykker defineres ved at resultere i mere end tre ugers sygefravær. På andenpladsen følger planteavl med 42 alvorlige ulykker, og på tredjepladsen ligger svineproduktion med 39. Men hvorfor ser det så skidt ud for kvægbruget? Ifølge arbejdsmiljøkonsulent Marianne Norup, SEGES skyldes det, at der er mange forskellige typer af farligt arbejde inden for kvægbruget. "Og fordi køer er nogle store dyr, så går det ofte rigtigt galt, når det går galt," forklarer hun.

Groft sagt kan man, ifølge konsulenten, inddele arbejdsulykkerne i kvægbruget i tre kategorier: Håndtering af dyr, ulykker med maskiner samt faldulykker. Størstedelen af ulykkerne falder i den første kategori, nemlig 42 pct. Ulykker med maskiner er årsagen i 19 pct. af tilfældene, mens 13 pct. skyldes faldulykker. Sidstnævnte er iflg. Marianne Norup ret højt repræsenteret i kvægbruget.

Unge følger de ældres eksempel

Det er især de unge, som rammes af arbejdsulykker – det gælder ikke kun for kvægbruget, men landbruget som helhed. Her viser Arbejdstilsynets statistikker, at ikke mindre end 40 pct. af det samlede antal anmeldte arbejdsulykker i landbruget rammer unge mellem 18 og 29 år. Det skyldes iflg.

Marianne Norup formentlig en kombination af ihærdighed og manglende erfaring.

"Undersøgelser viser, at de unge ikke gør, hvad de får besked på, men gør det, de ser, deres kolleger gør. De vil gerne gøre det godt, men har måske ikke samme overblik som ældre og mere erfarne medarbejdere, og så går det galt. Det understreger, at lederen – og de erfarne medarbejdere har

"Undersøgelser viser, at de unge ikke gør, hvad de får besked på, men gør det, de ser, deres kolleger gør."

et stort ansvar for at prioritere sikkerheden i det daglige arbejde. Det er jo dybt ulykkeligt at få smadret sit arbejdsliv i så ung en alder," lyder det fra Marianne Norup.

Håndtering af dyr kræver viden

Ulykker ved håndtering af kvæg sker iflg. Arbejdstilsynet typisk ved indfangning og drivning af dyrene. Her er folk blevet ramt, løbet ned eller klemt mellem kvæg eller inventar. I forbindelse med malkning er de forulykkede blevet sparket eller trådt på. Også ved behandling af dyrene går det galt – fx i forbindelse med kloveskæring, fødsels-hjælp eller behandling af yverbetændelse.

Den bedste forebyggelse ligger i at have kendskab til dyrenes natur og deres reaktionsmønstre, mener Marianne Norup.

"Fx skal man vide, hvor man skal placere sig, når man driver med dyrene og undgå deres 'blinde vinkel,' forklarer hun. Derudover er det vigtigt at planlægge arbejdet, så der er tid og ressourcer

nok og altid kun behandle, hvor der er en flugtmulighed.

"Det er lederens opgave at sørge for, at medarbejderne ved, hvordan håndteringen af dyrene skal foregå – og at følge op på, hvordan det sker," understreger Marianne Norup.

Hænder og fødder bliver klemt

Ser man på, hvor det går galt i forbindelse med maskiner, er det især klemning af hænder i bevægelige dele som fx snitter eller såmaskine – og klemning af både hænder og fødder ved af- og tilkobling til traktor – fx vogn eller skærebord. Den tredje kategori af ulykker, der ses mange af i kvægbruget, er faldulykker. Her er det typisk fald fra stiger, silo eller foderstak.

"Men faktisk ser vi også mange 'snuble-ulykker' fx på glatte gulve i forbindelse med rengøring," forklarer Marianne Norup.

Men uanset hvilken ulykke der er tale om, og uanset om den er alvorlig eller mindre alvorlig, er det vigtigt ikke at acceptere ulykker som en del af jobbet og hændelige uheld," understreger hun. "Langt de fleste ulykker kan forebygges via forskellige tiltag – og det er hverken kompliceret eller dyrt," lyder det fra konsulenten.

/KIRSTEN MARSTAL

FLYT KØERNE SIKKERT

Se filmen 'flyt køerne rigtigt og nemt' med adfærdseksperter Sophie Atkinson på www.landbrugsinfo.dk/kvaegfilm. Du kan også høre Sophie Atkinson på Kvægekongres 2018 den 26. og 27. februar.

Undgå ulykker med foderblanderen

Dødsfald og amputerede lemmer er nogle af de ulykker, fuldfoderblandere har været skyld i.

Fuldfoderblanderen er en af de maskiner, hvor det kan gå rigtig galt. Faktisk skal der ikke meget til – også selv om alt står stille i maskinen. De fleste landmænd ved det godt, men fordi fuldfoderblanderen er i gang hver eneste dag, bliver man måske så vant til at omgås den, at man glemmer risikoen – og glemmer sikkerhedsrutinerne.

Start med vedligehold

God sikkerhed starter med, at foderblanderen betjenes rigtigt og vedligeholdes, så den ikke går i stykker midt i arbejdet. Et uventet driftsstop er altid irriterende, og typisk vil man skynde sig at prøve at få maskinen i gang igen – og det resulterer tit i alvorlige ulykker. Så kend din foderblander, hold den ved lige og overlad den kun til andre, når du ved, at de har tilstrækkeligt godt kendskab både til dens betjening og dens sikkerhedsfunktioner.

Hav kommunikationen på plads

Mange landmænd går aldrig selv ind i blanderen og sender heller ikke deres folk ind. Bare det at glide på gulvet kan give voldsomme snitsår og i værste fald amputationer. Så når maskinen gøres ren, foregår det de fleste steder gennem lugen med højtryk, og andet vedligehold sker også udefra. Men hvad med servicemanden? Før eller siden skal der skiftes knive i blandekarret, og så er det vigtigt at have sikret sig mod uheld, før han går ind. Først og fremmest skal kommunikationen være på plads, så landmanden og medarbejderne på stedet ved, at der er en servicemand til stede. Aftal, hvornår det er ham, der har foderblanderen til rådighed. Både ved de rutinemæssige besøg og hvis foderblanderen skal repareres, skal afta-

Bare det at glide på gulvet i foderblanderen kan give voldsomme snitsår og i værste fald amputationer. Foto:SEGES

len være klar. Og selv med klare aftaler skal man stadig sikre sig, at maskinen ikke kan startes af andre, mens der arbejdes inde i blanderummet.

Afmonter PTO-akslen

Den, der skal ind i blanderummet, skal have nøglen i lommen og tjekke, at PTO-akslen er afmonteret. Vi har talt med flere landmænd, medarbejdere og servicefolk, der kender til skæreskader og farlige situationer med foderblanderen, og de har respekt for den ultimative fare: "Hvis maskinen pludselig går i gang, er du fanget", siger en servicemand, der altid afmonterer PTO'en, når knivene skal skiftes. På den måde er der ingen forbindelse til kraftkilden i traktoren, og selv ikke en teknisk fejl vil kunne starte blanderen op. På det

stationære anlæg skal hovedafbryderen altid bruges, så strømforsyningen er fuldstændig afbrudt. Kort og godt:

Seks råd til sikkert arbejde med fuldfoderblanderen

- Afmonter PTO-akslen og tag nøglen i lommen, hvis du skal ind i blanderen
- Giv besked
- Skærm knivene af med skinner
- Brug lugen eller en fastgjort stige, så du ikke glider
- Tjek hele vejen rundt for genstande og levende væsener i de blinde vinkler, før du kører
- Vær et godt forbillede for andre medarbejdere

De seks råd – med kort uddybende tekst for hvert punkt – er udarbejdet af SEGES i samarbejde med fuldfoderblander-leverandørerne TK-steel, Brdr. Holst Sørensen, Stenderup og Midtjylland Agro. Bestil en planche med rådene hos dem eller find den på landbrugogsikkerhed.dk. Den fås også på engelsk.

/MARIANNE NORUP

SIKKERHEDSSKILT PÅ VEJ MED POSTEN

I den kommende tid sender SEGES et sikkerhedsskilt ud med posten. Skiltet er af holdbart 'never-tear'-plast og bør altid ligge klar i traktoren. Skiltet sættes frem på gulvet, når der arbejdes inde i foderblanderen. Det er forsynet med enkle budskaber på både dansk, engelsk og russisk, fordi flere landmænd har efterspurgt det. Hvis bedriften ikke modtager skiltet, eller I har brug for mere end ét eksemplar, kan det bestilles ved at skrive til mano@seges.dk

Pas på med minilæsseren

Minilæssere er ustabile, og forkert brug kan være livsfarligt.

"Minilæsseren er et uundværligt værktøj på en kvægbedrift – men også et farligt værktøj," forklarer arbejdsmiljøkonsulent Christina Edstrand, SEGES. Der findes ganske vist ingen nøjagtige tal på antallet af ulykker med minilæssere, men det er den, som mange landmænd, iflg. Christina Edstrand, nævner som en sikkerhedsmæssig udfordring, når SEGES' arbejdsmiljøkonsulenter kommer ud på bedrifterne – og et redskab, som rigtig mange landmænd kan fortælle 'næved' ulykker om.

"Minilæssere er ustabile. De vælter let, og forkert brug kan faktisk være livsfarligt," forklarer

hun. For at reducere risikoen anbefaler SEGES følgende:

- Brug altid sikkerhedssele eller sikkerhedsbøjle
- Vurder maskinens evne i forhold til den byrde, der skal løftes
- Drej ikke med højt løftet læs
- Kø aldrig med flere halbmaller oven på hinanden
- Er der steder i bygningerne, hvor det er nødvendigt at bukke sig for at køre under, så hæv om muligt porthøjden
- Forlad aldrig læsseren med løftet redskab
- Hav altid en mobiltelefon i lommen, hvis du arbejder alene.

/KIRSTEN MARSTAL

Stop for salg i Danmark af dyr i salmonellaniveau 2

Ny bekendtgørelse stopper for salg af dyr i Danmark fra niveau 2-besætninger. Konventionelle besætninger kan være nødt til at eksportere deres kalve. Økologiske mælkeproducenter må aflive kalvene, hvis ikke opfødning i egen besætning er mulig.

Når den nye salmonellabekendtgørelse træder i kraft fra årsskiftet, vil det ikke længere være muligt at sælge levedyr fra besætninger i niveau 2. Det er en direkte konsekvens af den samtidige ophævelse af regionaliseringen, som hidtil har inddelt landet i to zoner med hhv. høj og lav smitтерisiko. For at sikre en fortsat beskyttelse af niveau 1-besætningerne, vil de regler, der har været gældende for niveau 2-besætninger i det lavprævalente område fra 1. januar gælde i hele landet. Dvs. alle niveau 2-besætninger – uanset geografisk placering – skal overholde bestemmelserne. Og det indebærer altså forbud mod salg af dyr fra niveau 2-besætninger.

Opfødning, eksport eller aflivning af kalve

Med de nye bestemmelser kan eksempelvis slagtekalveproducenter ikke længere købe kalve fra besætninger placeret i niveau 2. Ca. 3.500 kalve fra niveau 2-besætninger er hidtil årligt blevet solgt til opfødning i danske slagtekalvebesætninger, heraf ca. 850-950 fra økologer. Det betyder, at konventionelle mælkeproducenter i niveau 2 vil være nødt til at eksportere deres kalve, hvis de ikke har plads til selv at opfede dem. For økologer, som iflg. økologireglerne ikke må eksportere

En undtagelse fra reglen om stop for salg er, at slagtekalveproducenter gerne må modtage niveau 2-kalve, hvis de kun modtager kalve fra én leverandør.

kalvene, betyder ændringen, at økologiske niveau 2-besætninger vil være nødt til at aflive dem, hvis opfødning i egen besætning ikke er mulig. Antallet af økologiske mælkeleverende niveau 2-besætninger er p.t. 29.

En undtagelse fra reglen om stop for salg er dog, at slagtekalveproducenter gerne må modtage niveau 2-kalve, hvis de kun modtager kalve fra én leverandør, og de ikke har kalve fra andre besætninger på bedriften.

I niveau 3 ved positiv gødningsprøve

Niveau 2-besætninger, der får positive kvartals-blodprøver, skal tage gødningsprøver. Hvis en gødningsprøve er positiv, kommer besætningen i niveau 3. Det betyder, at den sættes under offentlig tilsyn af Fødevarestyrelsen og skal have særslaget kreaturer. Ekstraomkostninger hertil er for egen regning.

/BETINA TVISTHOLM, SEGES

Tilpas mælkemængden før salg af tyrekalven

Nedtrapning af mælkemængden inden salg af tyrekalve forventes at forbedre sundhed og tilvækst.

Slagtekalve udsættes ofte for et drastisk fald i energitildeling, når de flyttes fra malkekvægsproducenten til slagtekalveproducenten. Det skyldes, at mange malkekvægsbesætninger er økonomisk motiverede til at anvende høje mælkemængder til de små tyrekalve, da fodring med overskudsmælk til småkalve er en økonomisk fordelagtig metode til at få nogle kilo på kroppen. Det er derfor ikke unormalt, at tyrekalve får helt op til ti liter sødmælk på det tidspunkt, hvor de afsættes til slagtekalveproducenten.

I slagtekalvebesætningerne tildeles kalvene derimod en fast – og ofte lavere – mængde mælkeerstatning uafhængig af, hvilken mælkemængde de har fået i malkekvægsbesætningen. Når de samtidig udsættes for mange andre stressfaktorer ved flytning, udfordres deres immunforsvar, hvilket typisk resulterer i sygdom syv – ti dage efter indsættelse.

Afprøvning med i alt 400 kalve

Derfor lader SEGES netop nu 200 tyrekalve blive nedtrappet fra ti til seks liter sødmælk, før de afsættes til slagtekalveproducenten, mens andre 200 tyrekalve tildeles 10 liter mælk helt frem til salg. Samtidig vil alle 400 tyrekalve blive tildelt et godt kraftfoder i malkekvægsbesætningen. Kalves optag af fast foder medvirker til at udvikle vommen, hvilket er afgørende for, at de tidligt kan omsætte og udnytte energien fra fx kraftfoder. Kalve, der er tilvænnet kraftfoder i malkekvægsbesætningen, vil delvist kunne kompensere for den lavere energitildeling fra mælkeerstatning via et øget optag af kraftfoder.

Afprøvningen vil teste, om nedtrapningen af mælkemængden og samtidig tildeling af godt kraftfoder i malkekvægsbesætningen vil reducere risikoen for fald i tilvækst omkring opstart i slagtekalvebesætningen. Resultatet vil blive vurderet i forhold til kalvenes sundhed og tilvækst efter indgang og tre måneder frem. Afprøvningen er en del af projektet 'Fra kalv til krog – sådan bliver vi bedre', og resultatet forventes klar i august 2018.

/TERESE MYHLENDORPH-JARLTOFT, DLBR SLAGTEKALVE
OG MOGENS VESTERGAARD, SEGES

Lad DMS og foderblanderen snakke sammen

Ny mulighed for automatisk lagernedskrivning med data fra fuldfoderblanderen.

Der kommer løbende flere muligheder for automatisk opsamling af data fra lageret uden manuelle indtastninger. Seneste trin i udviklingen er automatisk nedskrivning af lageret i DMS Dyreregistrering i forbindelse med dataoverførsel fra vejesystemet på din fuldfoderblander.

Når du overfører dine vejedata fra fuldfoderblanderen til DMS Dyreregistrering, vil programmet selv sørge at nedskrive dit lager med den mængde pr. fodermiddel, som du har læstet i din fuldfoderblander. DMS Dyreregistrering sørger for at oprette lageret på fodermidlet, hvis det ikke findes i forvejen. Du skal kun selv sørge for at indtaste status, produktion eller indkøb på lageret. Du har også mulighed for at få overført produktionsdata fra Mark Online, hvis du har indberettet udbytter i programmet.

CowConnect, Dinamica og Digi-Star er klar
Automatisk lagernedskrivning understøttes p.t. af vejesystemer fra CowConnect og Dinamica Ge-

nerale. Digi-Star har oplyst, at de er klar med en løsning, hvis man kontakter deres hotline.

Er du allerede tilmeldt dataoverførsel fra dit vejesystem, kan du kontakte SEGES Kundecenter på telefon 7015 5015 for at udvide din tilmeldning med automatisk lagernedskrivning. Ved en ny tilmelding af dataoverførsel fra vejesystemet på din fuldfoderblander, vil du blive bedt om at tage stilling til, om du vil have lagernedskrivning i DMS Dyreregistrering.

Lagerstyring skaber overblik og giver en række muligheder for produktions- og økonomistyring. Med viden om dine beholdninger kan du planlægge fodring og foderforsyning i forhold til lagerstatus, følge op på omkostninger og udbytter samt dokumentere flow af foder på ejendommen. Lagerstyring kræver dog en masse systematik i forhold til registrering af de enkelte hændelser på lageret. SEGES vil derfor klart anbefale, at man benytter muligheden for lagerstyring i DMS. Eneste undtagelse er bedrifter, der er med i Kvæg-Nøglen, og som derfor allerede nedskriver deres beholdning via Foderopgørelsen.

/THOMAS ANDERSEN OG DITLEV ROSENDAHL BAUN, SEGES

Husk mælkeprøver før brug af bredspektret antibiotika

En kontrolkampagne om antibiotikabehandling af yverbetændelse viste, at den hyppigste overtrædelse var manglende udtagelse af mælkeprøve før brug af bredspektret antibiotika.

Fødevarerstyrelsen har netop afsluttet en oplysnings- og kontrolkampagne om antibiotikabehandling af yverbetændelse. Formålet med kampagnen var at sætte fokus på kravene til bakteriologisk diagnostik ved yverbehandlinger med andre antibiotika end simple penicilliner. Kontrollen omfattede 153 besætninger og 31 dyrlæger. Hos 7 besætningsejere (5 pct.) og hos 7 dyrlæger (23 pct.) blev der givet sanktioner for overtrædelse af medicinreglerne.

Den hyppigste overtrædelse var, at der ikke blev udtaget mælkeprøver i forbindelse med brug af bredspektret antibiotika til behandling af yverbetændelser (12 ud af i alt 14 sanktioner). Det blev samtidig konstateret, at landmanden i nogle tilfælde ikke var instrueret korrekt af dyrlægen om udtagning af prøve forud for behandling med bredspektret antibiotika. Derudover fulgte enkelte landmænd ikke dyrlægens instruktion. Endelig var enkelte dyrlæger ikke klar over, at de har pligt til at

Du kan selv lave en mælkeprøve med On-Farm dyrkning. Foto: SEGES

gemme laboratoriesvar i deres journalmappe for hver besætning. Du kan læse mere om kampagnen og finde slutrapporten på Fødevarerstyrelsens hjemmeside www.fvst.dk.

/JAAP BOES, SEGES

Tanke til udsprinkling af restvand og ensilagesaft kræver ikke byggetilladelse

SEGES har modtaget svar fra Byggestyrelsen.

I KvægNYt nr. 17 fra september skrev vi i artiklen 'Vær opmærksom på dit udsprinkingsanlæg fra ensilagesiloen,' at opsamlingsstanke til ensilagesaft og restvand ifølge Byggestyrelsen kan ske uden byggetilladelse, fordi det ifølge reglementet kan opfattes som hørende under gylletanke, gyllelaguner, modningspladser, ensilagesiloer, foderpladser, vaskpladser, siloer til korn- og foderopbevaring og lign. Vi skrev også, at SEGES ville spørge Byggestyrelsen om, hvorvidt sidstnævnte opfattelse var korrekt. Vi har nu modtaget svar fra Byggestyrelsen, som lyder således:

"Det er Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsens vurdering at bebyggelser, der kan sidestilles med de i vejledningsteksten anførte, vil kunne omfattes af BR 15, kap. 1.6, stk. 1, nr. 7".

Med andre ord gælder der samme vejledende regler for fortanke, restvandstanke, tanke til ensilagesaft og tilsvarende, som gælder for gyllebeholdere mv.

Enkelte kommuner forvalter reglerne anderledes, og er du i tvivl, kan du altid spørge din kommune.

/MORTEN LINDGAARD

Spar på vandet

Vandforbruget på en kvægbedrift er stort – mange kan dog spare vand på fx rengøring.

En højtydende malkeko drikker op mod 120 liter vand i døgnet, og drikkevand tegner sig derfor for langt hovedparten af vandforbruget på en bedrift. Et forbrug, der er svært at gøre noget ved, da vand er et af de vigtigste fodermidler.

Vand til rengøring og forkøling af mælken kan derimod optimeres på. Til forkøling af mælk bruges der typisk 2 – 2½ liter vand pr. liter mælk, så det er en ret stor mængde, vi taler om. I en besætning på 300 køer bruges der ca. 16.000 – 18.000 liter vand i døgnet til forkøling. Men det er alligevel kun lidt under halvt så meget, som dyrene drikker.

Forkøling anbefales altid, da det er den mest energirigtige måde at køle mælken på. Man kan stort set halvere udgiften til nedkøling af mælken ved først at forkøle den med vand. Forudsat at vandet genbruges selvfølgelig.

Samletank skal tømmes dagligt

Hvor der anvendes en samletank, opsamles van-

det i løbet af malkningen og anvendes efterfølgende som drikkevand eller til rengøring. Desværre ser vi indimellem anlæg, hvor hygiejnen ikke er i orden, så vandet med tiden bliver dårligt og står og rådner i samletanken. Det er årsagen til, at denne metode måske har fået et lidt dårligt ry – fortjent eller ufortjent.

Derfor skal man sikre sig, at samletanken enten tømmes dagligt, så der ikke står vand i den, eller at vandet i tanken udskiftes tilstrækkeligt ofte, så det ikke bliver dårligt.

Hvis mælken forkøles uden samletank, er forkøleren koblet direkte på gårdens drikkevandsforsyning, der samtidig er udført med cirkulation. Systemet fungerer på den måde, at vandet i drikkevandsforsyningens ledningsnet til stadighed cirkulerer gennem forkøleren. Når der er dyr, der drikker vand, og der er et forbrug, lukkes der nyt vand ind i systemet via en magnetventil umiddelbart foran forkølerne.

Da køerne ofte drikker vand lige efter malkning, sikres et løbende forbrug af vand, der svarer til behovet for vand i forkøleren.

Skal man anbefale den ene metode frem for den anden, er systemet med en samletank det mest energirigtige set ud fra et kølemæssigt syns-

Vores Mælk
- en ren fornøjelse

punkt. Her kan man dimensionere systemet, så man ved præcist hvilken vandmængde, der går gennem forkøleren. Med cirkulation er man afhængig af det aktuelle forbrug i vandkarrene, hvilket kan være ret svingende.

Tre-trins vask kan spare 40 pct. vand

Selv om man naturligvis aldrig må gå på kompromis med selve rengøringen og dermed mælkekvaliteten, kan mange bedrifter også optimere på det vand, der bruges til rengøring.

Blandt andet er det oplagt, at de anlæg, hvor der i dag anvendes fem-trins vask, kan omstilles til tre-trins vask, hvor man sparer både et mellemskyl og en vask/desinfektion. På den måde kan der spares op til 40 pct. af vandmængden til rengøring.

I andre lande anvendes der hovedsagelig tre-trins vask, og vi har ved flere lejligheder testet metoden i Danmark med gode resultater. Så der er ikke noget, der indikerer, at vi ikke kan anvende tre-trins vask på danske bedrifter, og mange anlæg er da også de senere år blevet omstillet til tre-trins vask.

/HELGE KROMANN